

VUKOVARSKI KRAJOLICI, Vršidba. Osijek, Galerija likovnih umjetnosti

uz ostalo Nikoli Andriću i Lavoslavu Ružički; kraj Mitnice je memorijalni park Dudik (Bogdan Bogdanović, 1980).

Od muzejsko-galerijskih ustanova najbogatiji je *Gradski muzej Vukovara* (osn. 1948). Smješten je u dvorcu Eltz, ima veliku arheol. zbirku (posebice nalaza s Vučedola), etnograf. i kulturnopov. zbirku (numizmatika, oružje, cehovska građa, karte feuda, portreti i namještaj); posjeduje više od 50 000 predmeta, muzejska knjižnica ima oko 10 000 knjiga (600 rariteta i vrijednu zbirku »Vukovariensia«). U Radničkom domu je *Muzej novije povijesti*. *Spomen-zbirka nobelovca L. Ružičke* uređena je u njegovoj rodnoj kući. *Zbirka Bauer* i *Galerija umjetnina* (osn. 1959) s gotovo 1400 umjetnina iz XIX. i XX. st. posjeduju najcjelovitiji fond hrv. umjetnosti između dva svj. r. Uz zbirke crkvenih umjetnina vrijedne su i privatne zbirke suvremene umjetnosti (Crlenjak, Štengl, Šimunović).

U ratu 1991. razorena je urbana cjelina i gotovo sav spomenički fond Vukovara; osobito su teško stradali franjevački samostan s crkvom, mau-

VUKOVINA, crkva Sv. Marije od Pohoda

zolej Paunović, dvorac Eltz, Županija i barokna jezgra. Muzejske zbirke (s vrijednim vučedolskim nalazima, Bauervom zbirkom i namještajem), knjižnice i crkv. blago uništeni su ili opljačkani, dijelom odneseni u Novi Sad i Beograd. Pod pokroviteljstvom UNESCO-a od 1995. priprema se projekt obnove spomeničke baštine Vukovara. *Muzej Vukovara* u prgonstvu obnavlja zbirke (donacijom je prikupljeno više od 1000 djela).

LIT.: J. Brunšmid, Nahodaji bakrenoga doba..., VJHAD, 1902. — Isti, Nahodaji srebrnih ilirskih i rimskih republikanskih novaca II. i I. st. pr. Kr. u Vukovaru, ibid., 1912. — P. Belavić, Crtice iz prošlosti Vukovara, Vukovar 1927. — Isti, Povijest samostana i župe vukovarske, Vukovar 1928. — S. Pavičić, Vukovska župa, Zagreb 1940. — A. Bauer, Vukovar i okolica u predhistorijsko i rimsko doba, u: Spomenica gimnazije..., Vukovar 1942. — R. R. Schmidt, Die Burg Vučedol, Zagreb 1945. — Z. Vinski, Brončanodobne ostave Lovas i Vukovar, VJAM, 1958. — Isti, Ausgrabungen in Vukovar, Archaeologia Iugoslavica (Beograd), 1959. — A. Dorn, Pregled arheoloških lokaliteta na području Vukovara, Ogledi, 1969, 1(11). — Umjetnost XVIII. stoljeća u Slavoniji (katalog), Osijek 1971. — Spomenici Slavonije u razdoblju XVI–XIX. stoljeća, Zagreb 1975. — B. Crlenjak, Razvitak vukovarskih ulica, Vukovar 1975. — Isti, Paunovićeva obiteljska kapelica u Vukovaru, Revija, 1978, 3. — P. Cvekan, Franjevci u Vukovaru, Vukovar 1980. — Horvat–Matejčić–Prijatelj, Barok. — Vukovar i okolica, Vukovar 1981. — Arheološka istraživanja u istočnoj Slavoniji i Baranji (zbornik), Zagreb 1984. — Š. Jurić i V. Frkin, Katalozi inkunabula u crkvenim ustanovama u Hrvatskoj, III (XIX. Vukovar), CCP, 1987, 20. — Zbirka Bauer (katalog), Zagreb 1989. — Z. Tomičić, Prilog istraživanju kronologije srednjovjekovnog groblja Lijeva bara u Vukovaru, SHP, 1990. — H. Schrecke, Wukovar, die Alte Hauptstadt Syrmiens, Salzburg 1990. — Z. Karač, Vukovar – grad i graditeljstvo, ČIP, 1992, 1. — A. Laslo, Vukovarski »Bač« , ibid. — V. Horvat, Eltzov dvorac, ibid. — Isti, Gimnazija u Vukovaru, 100 godina, Zagreb 1992. — C. Kaiser, Izvještaj o misiji utvrđivanja činjeničnog stanja ... (ratnih šteta), Informatica museologica, 1993. — Z. Karač, Prilog definiranju urbane topografije srednjovjekovnog Vukovara, Prostor, 1993, 2–4. — Isti, Osnovna analiza urbanističko-arhitektonskog razvoja Vukovara, ibid., 1994, 1–2. — Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu, Zagreb 1994. — Vukovar – Lijeva bara (katalog), Zagreb 1996. Z. KČ.

VUKOVARSKI KRAJOLICI, ciklus od 13 velikih slika s motivima imanja grofova Eltz u Vukovaru. Krajolici su slikani između 1840–50, a autor im je po svoj prilici njem. slikar. Ističu se *Vršidba*, *Pogled na park Eltz* i *Drvored u parku Eltz*. Nalaze se u Gradskome muzeju u Vukovaru (sada uništeno), Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku i u Modernoj galeriji u Zagrebu.

LIT.: O. Švajcer, Domaći i strani slikari XVIII. i XIX. stoljeća u Galeriji likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987–88, str. 178–189. O. Šr.

VUKOVIĆ, Stjepan, paleontolog i arheolog (Zagreb, 12. X. 1905 – Varaždin, 15. XI. 1974). Kao mladi učitelj u Hrvatskom zagorju počeo otkrivati arheol. i paleontološke lokalitete. Skupljajući nalaze te istražujući špilju Vindiju, skupio je zbirku koja je poslije poslužila kao jezgra Prehistorijskoga odjela Gradskoga muzeja u Varaždinu, gdje 1949. postaje prvi kustos. Osim špilje Vindije istraživao je u Velikoj pećini, Vilenici, Bračkovoj pećini, Krču, Malome Korenovu. Na području Punikva otkrio je oruđa od valuća, tzv. pebble tool.

BIBL.: Istraživanje prehistorijskog nalazišta u špilji Vindiji kod Voće, Spomenica Varaždinskog muzeja 1925–1935, Varaždin 1935; Prehistorijsko nalazište špilje Vindije, HZ, 1949, 1–4; Vrpčasta keramika špilje Vindije, Arheološki vestnik (Ljubljana), 1957, 1; Prilog špilje Vindije rješavanju kronologije krapinskog diluvija, Arheološki radovi i rasprave, II, Zagreb 1962; Paleolitska kamena industrija nalazišta Punikve kod Ivanca, Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 1962–63, 2–3; Donjepaleolitska oruđa od valuća tipa »Pebble Tool« na području sjevernog dijela Hrvatskog zagorja, Arheološki vestnik (Ljubljana), 1967, 18.

LIT.: Stjepan Vuković, osnivač arheološkog odjela Gradskog muzeja Varaždin, Varaždin 1985. B. Čk.

VUKOVINA, selo u Turopolju, *Jl* od Velike Gorice. Jednobrodna kasno-barokno-klasicistička župna crkva Sv. Marije od Pohoda ima nad brodom kupolu s lanternom, zaobljenu apsidu svetišta i do njega sakristiju; zvonik je prigrađen. Namještaj je iz doba pregradnje (oko 1805) i iz doba baroka (pacifikal, kalež). Orgulje je gradio J. Brandl iz Maribora (1904). — U nedalekom *Starom Čiču* stoji drvena župna kurija na kat (1831). Jednokatna drvena kurija nazvana Alapić (s detaljima u stilu rokoka) ima visoki krov na četiri vode.

LIT.: J. Barle, Povijest turopoljskih župa, Zagreb 1911, str. 134–145. — A. Horvat, Prilog poznavanju spomenika NO Općine Velike Gorice (Turopolje), Vijesti MK, 1961, 5. — L. Dobronić, Marijini likovi i svetišta u Zagrebu i okolici u XVII. i XVIII. stoljeću, u zborniku: Melioris mundi origo, Zagreb 1988. A. Ht.

VUKOVOJ → KLENOVNIK

VUK-PAVLOVIĆ, Pavao, filozof (Koprivnica, 9. II. 1894 — Zagreb, 13. XI. 1976). Filozofiju studirao u Leipzigu, Zagrebu i Berlinu, doktorirao 1921. u Zagrebu. God. 1929–41. i 1945–48. docent na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, 1958–72. profesor na Filozofskome fakultetu u Skoplju gdje je 1960. osnovao Estetički laboratorij. Originalan mislilac i pisac djela iz područja spoznajne teorije, estetike i pedagogije. Filozofsko istraživanje umjetnosti izvodi iz svoje spoznajne teorije; estetiku određuje kao znanost o doživljaju, a umjetnost kao upredmećenu duševnost. U estetskim raspravama obrađuje i tematiku teorije i povijesti umjetnosti te muzej kao teorijski problem.

BIBL.: Spoznaja i spoznajna teorija, Zagreb 1926; O smislu filozofije, Zagreb 1969; O značenju povijesnih smjeranja, Zagreb 1974; Duševnost i umjetnost, Zagreb 1976.

LIT.: M. Brida, Pavao Vuk-Pavlović, čovjek i djelo, Zagreb 1974. — Z. Posavac, Muzeji, umjetnost i povijest, Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine, 1987, 1–2. V. Fo.

VUKUŠIĆ, Goran, likovni umjetnik (Zagreb, 19. VII. 1954). Studirao teatrologiju, film i televiziju na Filozofskome fakultetu u Kölnu. Nastupao s kazališnom skupinom »Bühne« u Düsseldorfu (1972–75). Multimedijски usmjeren, sklon eksperimentima i teorijskome obrazlaganju vlastitih akcija. U slikarstvu sintetizira različita iskustva postmodernizma, naglašavajući linearno-geometrijske strukture agresivnoga kolorističkoga djelovanja (*Zlato čade*, 1986). U raznovrsnim materijalima radi skulpture čistih linija (*HAS-enberg and Co.*, 1991). Autor performansa i videoprojekcija (*Režim studija*, 1985; *Urne aureola*, 1986). Samostalno izlagao u Senju (1985) i Zagrebu (1985, 1986, 1988). Bavi se kratkometražnim filmom.

LIT.: D. Grubić, Goran Vukušić (katalog), Zagreb 1988.

Ž. Sa.

VULAS, Šime, kipar (Drvenik kraj Trogira, 17. III. 1932). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1958. Bio je suradnik Majstorske radionice V. Radauša 1958–62. Od 1987. prof. na Akademiji u Zagrebu, od 1991. redoviti član HAZU.

Nakon napuštanja akademskih oblika (poslije 1960) skulpturu svodi na stup, vertikalnu tvorevinu sazdanu od krnjih valjaka i nepravilnih, ponegdje izrovašenih stožaca što grade kompoziciju izvanredne evokativne snage (*Totem*, 1960; *Sviječja*, 1962; *Zvono djetinjstva*, 1963; *Kosa jedra*, 1967; *Portal*, 1969; *Puna jedra*, 1970). Poslije toga različiti se oblici umnažaju i ritmički ponavljaju, tvoreći plohe i obujme kojima se rasprostire svjetlost. Pomni raspored masa, unutar kojih se steru odmjereni tijekovi prostora, kao i strogi obrisi skulptura tvore sklad i monumentalnost bez obzira na njihovu veličinu (*Napušteni tvrđalj*, 1976; *Grad nad morem*, 1977; *Stablo*, 1984; *Kula*, 1986; *U znaku*, 1989). Premda u cijelosti nefigurativno, njegovo kiparstvo odaje svojim poticajima duboku vezu s tradicijom i zavičajem (Dalmacija) u kojoj asocijativnost ne proturječi govoru čistih oblika (*Velike orgulje*, 1965; *Zvona*, 1971; *Grob mornara*, 1973; *Rozeta*, 1976; *Propeti grad*, 1978; *Vinogradi*, 1985; *Jedra*, 1987; *Utvrdna snova*, 1987). Od 1975. nastaju brojne skulpture sakralnoga sadržaja za koje su karakteristični dramatični odnosi masa, svjetla i sjene, često potencirani upotrebom boje (*Križni put*, 1976; *Uskršnji svijećnjak*, 1990; *Uskršnuće*, 1993). Većinom radi u drvu, a okušao se u kovini, kamenu i mramoru (*Alabasterna jedra*, 1979). Autor je mnogih spomenika i skulptura u javnim prostorima (spomenik podhumskim žrtvama na Grobničkom polju, 1970). Skulpture većih dimenzija izvedene su na međunarodnim kiparskim simpozijima u Kostanjevici, Arandelovcu, Hoćicama, Labinu i Sisku. U gradskim prostorima i interijerima izvedene su skulpture u Kraljevici, Virovitici, Križevcima, Ludbregu, Zagrebu, Velikoj Gorici, Malome Lošnju, Poreču, Sarajevu,

Š. VULAS. *Raspelo*

Mostaru. God. 1987. u Olimpijskom parku u Seoulu izvedena je velika granitna skulptura *Legenda oblika*.

Prvi je put samostalno izlagao u Zagrebu 1965, potom slijede izložbe u Splitu, Ljubljani, Novome Sadu, Beogradu, Dubrovniku, Osijeku, Šibeniku, Rijeci, Mariboru, Koprivnici i Zagrebu. Retrospektivna izložba (1960–80) priređena je u Zagrebu 1980.

LIT.: D. Horvatić, Šime Vulas, Razlog, 1963, 5–6. — V. Horvat Pintarić, Šime Vulas (katalog), Zagreb 1965. — B. Kelemen, Šime Vulas (katalog), Novi Sad 1966. — J. Denegri, Šime Vulas, Umetnost (Beograd), 1967, 9. — Z. Mrkonjić, Skulptura Šime Vulasa, ŽU, 1968.